

במסמך זה מופיעים

- [תכנים, מיומנויות והדגשים ללמידה ולהערכה בית-ספרית בתלקיט 30% \(11283\) בשנה"ל תשפ"ב](#)
- [מיקוד הלמידה וההיבחות לנבחנים בשאלון 11282, 75282 \(30%\) במועדי תשפ"ב](#)

תכנים, מיומנויות והדגשים ללמידה ולהערכה בית-ספרית בתלקיט 30% (11283) בשנה"ל תשפ"ב

התכנים והמיומנויות בתחום הדעת הם ספירליים וחשוב כי ייווצר רצף לימודי בין חטיבת-הביניים לחטיבה העליונה. על כן חשוב כי בראשית השנה ייערך מיפוי השליטה במיומנויות המרכזיות בהבנה ובכתיבה ובמושגים הבסיסיים בלשון, ועל פיו תיבנה תוכנית ההוראה.

ההערכה הבית-ספרית צריכה לקדם תרבות של הערכה חלופית ושל הוראה המבוססת במידת האפשר על רעיונות גדולים, בחירה, רלוונטיות ועניין. לכן מוקד ההערכה פה יהיה התלקיט, שייתן ביטוי לתהליכים (בדגש על תהליכי כתיבה) לצד תוצרים בתחום הכתיבה והלשון. על מבנה התלקיט ועקרונותיו ראו בהמשך סעיף זה.

הבנת הנקרא

סוגי הטקסטים (סוגי הטקסטים המודגשים הם בליבת העיסוק בחטיבה העליונה)

- **מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיו**
- ערכים אנציקלופדיים וויקיפדיים
- **מאמרי עמדה ושכנוע**
- טקסטים שימושיים
- **טקסטים בלתי רציפים, כגון דיאגרמות, טבלאות ותרשימים**
- טקסטים בלתי מילוליים, כגון קריקטורות ואיורים

מיומנויות אורייניות ולשוניות

- **איתור מידע**
 - איתור פרטי המידע הגלויים המרכזיים והנלווים בטקסטים (לרבות עמדות מפורשות)
 - זיהוי קשרים לוגיים גלויים, כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, הסתייגות, השוואה
 - ארגון מחדש של פרטי המידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף, שיבוץ מידע בטבלה
 - זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט
- **הבנה (פרשנות והיסק)**
 - הבנת משמעות נרמזת, מובלעת או מטפורית בטקסט
 - הבנת מטרת הטקסט
 - הבנת נושא הטקסט
 - הבנת הרעיון המרכזי של הטקסט
 - הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
 - הבנת עמדתו של כותב הטקסט
 - הבנת עמדות שונות המוצגות בטקסט
 - הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים, כגון סיבתיות, הכללה ופירוט, השתלשלות עניינים, השוואה
 - הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
 - הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך הקשר
 - הבנת אזכורים שונים המופיעים בטקסט

משרד החינוך
 המזכירות הפדגוגית
 אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות
- יצירת הכללות ופירוט
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט/ים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו

• **הערכה ביקורתית ושיקוף (רפלקציה)**

הערכה ביקורתית של תוכן הטקסט

- הערכת תוכן הטקסט (טענות, אמירות, עמדות) באמצעות ידע עולם של הקוראים
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקוראים
- שימוש בראיות תומכות מן הטקסט ועימותן עם מקורות מידע אחרים שמחוץ לטקסט/ים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט
- הצגת טיעונים מחוץ לטקסט ו/או הצגת הוכחות שמחוץ לטקסט לשם ביסוס
- הערכת מידת הרלוונטיות של פיסת מידע
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- עימות המידע שבטקסט עם קודים חברתיים, מוסריים
- שימוש במידע העולה מן הטקסט/ים להקשרים, למצבים אחרים

הערכה ביקורתית של לשון הטקסט ומבנהו (הבנה מטה־טקסטואלית)

- בחינה אובייקטיבית של איכות הטקסט והתאמתו לנסיבות התקשורת
- בחינת מידת התאמתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות למטרת הכתיבה
- בחינת מידת השפעתם של רכיבים, כגון סגנון, משלב ובחירות לשוניות על הקוראים
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים־רטוריים ותרומתם לכתיבה, להעברת המסר ולחיוזוק טענת הכותב
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)
- הבנת העיקרון המארגן של הטקסט (מבנה לוגירטורי)
- הערכה מנומקת על מבנה הטקסט

• **אוצר מילים**

- הבנת משמעויותיהם של מילים וצירופים בתוך הקשר
- יחסים בין מילים, כגון נרדפות, ניגודיות והיכללות

הבעה בכתב ב־30%

סוגי הטקסטים (סוגי הטקסטים המודגשים הם בליבת העיסוק בחטיבה העליונה)

- **מאמר טיעון למטרות שכנוע**
- מאמר היצגי אשר במרכזו דיון בתופעה או בעניין מסוימים על סיבותיהם, היבטיהם, גורמיהם וכדומה.

פירוט ממדי ההערכה בפרק הבעה בכתב

רכיבים גנריים להערכת כתיבה :	• תוכן ומבנה
- ציר רעיוני : לטקסט ציר רעיוני ברור הכולל כמה רעיונות (בהתאם להיקף הכתיבה) המוצגים ביחידות מפותחות ומובחנות המקשורות באופן ברור וקוהרנטי	
- פתיחה וסיום : כתיבת פתיחה וסיום ההולמים את סוג הכתיבה	
- מודעות לנמען : הטקסט מכיל את המידע הדרוש לנמען כדי להבין במה דברים אמורים, לדוגמה: הגדרת מושגים רלוונטיים, מילוי פערי מידע וכדומה	
- רלוונטיות : הימנעות ממידע עודף וממידע שאינו רלוונטי	
- קישוריות : שימוש הולם באמצעי קישור מגוונים: מילות קישור, מאזכרים וכדומה	

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

<p>- ארגון הטקסט : הטקסט מאורגן כראוי מבחינה גרפית. בטקסט מודפס : חלוקה לפסקות, מעברים משורה לשורה, גודל גופן אחיד, הדגשות, רווח אחיד בין השורות, העדר רווח לפני סימני פיסוק וכדומה. בטקסט שאינו מודפס יש להקפיד בעיקר על החלוקה לפסקות ועל המעבר משורה לשורה.</p>	
<p>כתיבה בזיקה למקורות מידע :</p>	
<p>- בכתיבת מאמר טיעון הנשענת על מקורות מידע (הנשענת על מאמרים וטקסטים שונים) יש להקפיד על הבאת הדברים בשם אומרים תוך שימוש בדרכי המסירה השונות (אין חובת כתיבה על-פי נורמות כתיבה אקדמיות).</p>	
<p>- תחביר : משפטים שלמים הבנויים כהלכה, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור מורפולוגיה : שימוש תקין בצורות הנטייה (כגון שימוש תקין באותיות אית"ן, שימוש תקין בנטיית מילות היחס, הבחנה בין נטיית היחיד לנטיית הרבים) פיסוק : שימוש נכון והולם בסימני הפיסוק כתיב : העדר שגיאות כתיב משלב : שימוש במשלב לשוני אחיד לאורך הטקסט המתאים לנסיבות השיח. אוצר מילים : עושר לשוני ודיוק במשמעות</p>	<p>• לשון ומבע</p>

נוסף על הרכיבים שלעיל מומלץ לתת ביטוי לרכיבים שלהלן :

<p>- טיוט ושכתוב - הגשה בזמן</p>	<p>• כתיבה תהליכית</p>
<p>- הבנת המטלה - כתיבה בנושא הנדרש במטלה - היענות למאפייני הסוגה - כתיבה בהיקף הנדרש</p>	<p>• כתיבה בבחינה או בדיקת תוצר סופי</p>

תהליכי הכתיבה בתוכנית 30% - הדגשים

תוצר כתיבה איכותי הוא תוצאה של תהליכי בקרה ושכתוב, ולכן הערכת הכתיבה היא הערכה בית-ספרית.

בתלקיט יוצגו לפחות **שני** מהלכי כתיבה ארוכי טווח ותוצריהם בהיקף של 500-700 מילים לכל מאמר וכן העדויות לתהליך שעברו התלמידים במהלך הלמידה :

<p>✓ הטקסטים אשר שימשו מקורות לכתיבה ואשר התלמידים קראו וניתחו</p>
<p>✓ הטיוטות שכתבו התלמידים</p>
<p>✓ המשוב שקיבל התלמידים והשכתוב שנעשה בעקבותיו</p>
<p>✓ התוצר המוגמר</p>

הערות :

- מטלות הכתיבה תהיינה **בנסיבות טבעיות ככל האפשר ומתוך מניע כלשהו ולמטרה אותנטית הנוגעת לעולמם של התלמידים.**
- הוראת הכתיבה תזמן עיסוק **בסוגים שונים של טקסטים**. מקצתם ייכתבו בתהליכים קצרי טווח ומקצתם בתהליכים ארוכי טווח. אין הכוונה שהמורה יבדוק את כל תוצרי הכתיבה ואת כל השלבים בתהליכי הכתיבה; המורה יעריך את הכתיבה בצמתים מרכזיים של התהליך, לדוגמה הטיוטה הראשונה, התוצר סופי או הערכת המשובים האישיים של התלמידים.
- כדאי להקפיד כי הכתיבה תהיה בזיקה לטקסט אחד או יותר במידת האפשר. מומלץ להימנע מהוראת כתיבה באמצעות תבניות קבועות ולאפשר בחירה בנושאים לכתיבה **על-פי תחומי העניין של התלמידים.**

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
[הפיקוח על הוראת העברית](#)

- אחד מתוצרי הכתיבה יכול להיות מאמר היצג¹ אשר במרכזו דיון בתופעה או בעניין מסוימים על סיבותיהם, היבטיהם, גורמיהם וכדומה. תוצר כתיבה אחד לפחות חייב להיות טקסט טיעון.
- כאמור, תהליך כתיבה מאופיין בטיוטות ובשכתובן. אין הדבר מחייב את המורה לבדוק את כל טיוטות התלמיד, ובוודאי לא לבדוק כל טיוטה כאילו היא התוצר הסופי. שכתוב יכול להיעשות בעקבות למידת עמיתים, משוב כיתתי, חשיפה למקורות מידע נוספים, תהליך הלמידה בכיתה, לרבות הערות מקדמות של המורה.
- מורה המבקש להעריך את תהליך הטיוט והשכתוב יעשה זאת תוך בדיקת היבטים מסוימים בכל צומת הערכה, כגון פיתוח הרעיון או הטיעון, המודעות לנמען, התקינות וכדומה; זאת עד להערכת התוצר המוגמר.
- מומלץ לשלב בתהליך הלמידה עקרונות של **למידה מתוך עניין** ולאפשר לתלמידים לבחור את נושא הכתיבה של לפחות אחד מהחיבורים. אגב כך יצטרכו התלמידים לחפש אחר מקורות מידע ומאמרים הרלוונטיים לנושא כתיבתו.
- בהמשך לנלמד בחטיבת הביניים חשוב לחדד את עקרונות המיזוג. אלה חשובים בכתיבת טיעון המבוססת על תשתיות ידע, וכן הם ישמשו את התלמיד גם במטלת הכתיבה הממוזגת בשאלון 70%.
- **לרשות המורים עומדת סביבה מקוונת להוראה ללמידה הערכה ל-30%:**
<https://sandbox.lms.education.gov.il/course/view.php?id=18989>
מדריך להזמנת הסביבה:
<https://drive.google.com/file/d/1Er6STSwRUWiJxcXYBobh1KIWMUVBZryH/view>

פרקי תחביר ב-30% (בהיקף של כ-25 שעות)

הנושאים המובאים להלן הם הנושאים שיילמדו בתחביר בתוכנית 30%. אלה נושאים נבחרים אשר יעניקו לתלמידים מושגים בבסיסיים בתורת התחביר, ודרכם התלמידים יעמדו על **תרומת הידע התחבירי להבנה ולכתיבה**. את פרקי התחביר יוכל המורה להעריך באמצעות תרגילים, מטלות חקר או מבדקים, ובלבד שיכללו את התכנים האלה.

הנושאים **המודגשים** הם נושאים בליבת התחום שצריכים היו להילמד בחטיבת הביניים וחשוב למפות את השליטה בהם.

- **חלקי הדיבור**
- **ההבחנה בין צירוף לבין משפט**
- **קשרים לוגיים ומילות הקישור המבטאות אותם**, לרבות שימוש תקין בהם
- המשפט הפועלי והמשפט השמני. **עיקרי המשפט: הנושא והנשוא** (נשוא פועלי ונשוא שמני: נשוא שם עצם ונשוא שם תואר); המשלמים: המושא, התיאור (אין להבחין בין סוגי המושאים ובין סוגי התיאורים), הלוואי, ההסגר
- **הבחנה בין סוגי משפטים**: פשוט, איחוי (מאוחה), מורכב
- המרות בין סוגי המשפטים. על ההוראה להתמקד בפירוק משפטים, בהרכבה ובהמרות תוך עמידה על ההבדלים הסגנוניים ותרומתם לכתיבה.
- שינוי סדר המילים במשפט לצורכי הדגשה, לרבות השימוש התקין ב**לא**, **גם**, **רק**
- מבנים תחביריים להעברת דרכי מסירה: דיבור ישיר, דיבור עקיף והסגר
- מבנים תחביריים להעלמת עושה הפעולה: משפטים סתמיים ומשפטים סבילים
- **תקינות בהתאם ובפיסוק**

¹ לעניין הגדרת טקסט היצג מומלץ לקרוא את מאמרה של פרופ' זהר לבנת, [בעיות בהוראת שיח הטיעון](#).

בתלקיט יוצגו מטלות החקר והמחווניים שלהן בתחום זה או המבדק המסכם בפרק הלשוני.

פרקים במערכת הצורות ב־30% (בהיקף של כ־25 שעות)

הנושאים המובאים להלן הם הנושאים שיילמדו במערכת הצורות בתוכנית 30%. אלה נושאים נבחרים אשר יעניקו לתלמידים מושגים בסיסיים במערכת הצורות העברית ויאפשרו עמידה על **ייחודה של המורפולוגיה העברית**. את פרקי הלשון יוכל המורה להעריך באמצעות תרגילים, מטלות חקר או מבדקים, ובלבד שיכללו את התכנים האלה.

הנושאים **המודגשים** הם נושאים בליבת התחום שצריכים היו להילמד בחטיבת הביניים וחשוב למפות את השליטה בהם.

- **עקרון השורש והתבנית (בניין ומשקל) בפעלים ובשמות** (חזרה על הנלמד בחטיבת הביניים)
- **גזרת השלמים בפעלים ובשמות, לרבות נטיית שבעת הבניינים. עמידה על משמעויות הבניינים העיקריות: פעיל וסביל** (חזרה על הנלמד בחטיבת הביניים)
- גזרות פ"נ ופי"צ בפעלים ושמות. יש לעמוד על צורות שקופות הניתנות לזיהוי בעזרת משפחות מילים.
- גזרות ל"י ול"א בפעלים ושמות. עמידה על ההיקש (האנאלוגיה) שבין הגזרות
- שורשים תנייניים וגזרי שם – הדגמה בצורות שקופות
- **דרכי התצורה העיקריות בעברית**: שורש ומשקל, בסיס וצורן, בסיס ובסיס
- **משמעויות משקלים שכיחים וצורנים סופיים שכיחים**

בתלקיט יוצגו מטלות החקר והמחווניים שלהן בתחום זה או המבדק המסכם בפרק הלשוני.

מיקוד הלמידה וההיבחנות בשאלון 11282, 75282 (30%) במועדי תשפ"ב

חומרי הוראה ולמידה	מה יילמד	
למצגות ולמאגר השיעורים בכל הנושאים המצולמים – לחצו כאן . לתרגול ויחידות הוראה בהבנה ובהבעה – לחצו כאן .	<ul style="list-style-type: none">מאמרים עיוניים במבנים לוגיים-רטוריים שונים, כגון תיאור תופעה והצגת רעיון על היבטיומאמרי עמדה ושכנועהבנת משמעויותיהם של מילים וצירופים בתוך הקשר ייתכנו שאלות בכל ממדי ההבנה: איתור מידע, הבנה (פרשנות והיסק) והערכה ביקורתית ורפלקציה כמפורט בחוזר המפמ"ר לשנה"ל תשפ"ב . במקצת משאלות ההבנה ייבדקו גם היבטים של ניסוח, מבע ותקינות.	הבנת הנקרא ואוצר המילים (60%)
	כתיבת טיעון בזיקה לטקסט אחד או שניים או בזיקה לקטע שאינו אחד המאמרים או שאינה בזיקה לטקסטים.	הבעה בכתב (40%)